

Cauza C-287/22**Rezumatul cererii de decizie preliminară întocmit în temeiul articolului 98 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții de Justiție****Data depunerii:**

3 mai 2022

Instanța de trimitere:

Sąd Okręgowy w Warszawie (Polonia)

Data deciziei de trimitere:

24 martie 2022

Reclamanți:

YQ

RJ

Pârâtă:

Getin Noble Bank S.A.

Obiectul procedurii principale

Constatarea nulității contractului de credit din cauza includerii unor clauze contractuale ilicite și acordarea unei sume de bani

Obiectul și temeiul juridic al trimiterii preliminare

Interpretarea articolului 6 alineatul (1) și a articolului 7 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii (JO 1993, L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273); articolul 267 TFUE

Întrebarea preliminară

În lumina principiilor efectivității și proporționalității, articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13 se opun unei interpretări a unor

dispoziții naționale sau a jurisprudenței naționale potrivit căreia o instanță națională poate - în special având în vedere obligațiile care revin consumatorului de a achita datoriile față de profesionist sau situația financiară bună a profesionistului - să nu admită cererea unui consumator de a obține o măsură provizorie (constituirea unei garanții) prin care să se suspende, pe durata procedurii, executarea unui contract susceptibil de a fi declarat nul prin eliminarea clauzelor abuzive din contract?

Dispozițiile de drept al Uniunii invocate

Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii: articolul 6 alineatul (1); articolul 7 alineatul (1).

Ordonanța Curții din 26 octombrie 2016, Ismael Fernandez Oliva, cauzele conexe de la C-568/14C-570/14, EU:C:2016:828

Dispozițiile naționale invocate

Articolul 385¹ din Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 roku Kodeks cywilny (Legea din 23 aprilie 1964 - Codul civil, Dz. U. 2020, poziția 1740), denumită în continuare „Codul civil”:

- §1. Clauzele unui contract încheiat cu un consumator care nu au fost negociate în mod individual nu sunt obligatorii pentru consumator atunci când definesc drepturile și obligațiile acestuia într-un mod care contravine bunelor moravuri, cu încălcarea gravă a intereselor sale (clauze ilicite). Această dispoziție nu se aplică clauzelor care se referă la principalele prestații ale părților, în special la preț sau la remunerație, atunci când sunt formulate fără echivoc.
- §2. În cazul în care o clauză contractuală nu este obligatorie pentru consumator în temeiul alineatului 1, celelalte clauze contractuale rămân obligatorii pentru părți.
- §3. Se consideră că nu au fost negociate în mod individual acele clauze contractuale asupra cărora consumatorul nu a avut o influență efectivă. Prezenta dispoziție se aplică în special la clauzele contractuale preluate din modelul de contract propus consumatorului de cealaltă parte din contract.
- §4. Sarcina probei faptului că o clauză a fost negociată în mod individual revine celui care îl invocă.

Articolul 405 din Codul Civil

Orice persoană care obține un avantaj patrimonial fără temei juridic în detrimentul unui terț este obligată să îl restituie în natură, iar dacă acest lucru nu este posibil, să restituie contravaloarea acestuia

Articolul 410 KC

- §1. Dispozițiile articolelor precedente se aplică în special plăților nedatorate
- §2. O plată este nedatorată dacă cel care a executat plata nu avea nicio obligație sau nu avea nicio obligație față de persoana pentru care a executat-o, dacă temeiul efectuării plății a dispărut sau dacă obiectivul urmărit de plată nu a fost atins sau dacă actul juridic care obligă la executarea plății era nul și nu a devenit valid după executarea acesteia

Articolul 189 din Ustawa z 17 listopada 1964 roku Kodeks postępowania cywilnego (Legea din 17 noiembrie 1964 - Codul de procedură civilă, Dz. U. 2021, poziția 1805), denumită în continuare „Codul de procedură civilă”:

Reclamantul poate solicita instanței să stabilească existența sau inexistența unui raport juridic sau a unui drept, dacă are un interes juridic în acest sens.

Articolul 730¹ din Codul de procedură civilă:

§1. Acordarea unei garanții poate fi solicitată de oricare parte sau participant la procedură, dacă justifică cererea și interesul legal în acordarea garanției.

§2. Interesul juridic în acordarea unei garanții există atunci când lipsa acesteia va împiedica sau va împiedica în mod serios executarea hotărârii sau va împiedica sau împiedica în mod serios atingerea scopului procedurii în cauză.

§2(1). Interesul juridic în acordarea garanției se consideră a fi justificat în cazul în care reclamantul care solicită garanția este reclamantul care urmărește o plată datorată în cadrul unei tranzacții comerciale în sensul Legii din 8 martie 2013 privind contracararea întârzierilor excesive în tranzacțiile comerciale, dacă valoarea unei astfel de tranzacții nu depășește șaptezeci și cinci de mii de zloți, iar creanța revendicată nu a fost decontată și au trecut cel puțin trei luni de la data expirării termenului de plată a acesteia.

§3. La alegerea modalității de constituire a garanției, instanța ține seama de interesele părților sau ale participanților la procedură, astfel încât să asigure părții îndreptățite protecția juridică corespunzătoare și să nu împovăreze excesiv partea care se obligă.

Articolul 731 din Codul de procedură civilă:

Garanția nu poate avea drept scop satisfacerea creanței, cu excepția cazului în care legea prevede altfel.

Articolul 755 din Codul de procedură civilă:

§1. În cazul în care obiectul garanției nu este o creanță pecuniară, instanța acordă garanția în modul pe care îl consideră adecvat în funcție de circumstanțe, fără a exclude modalitățile prevăzute pentru garantarea creanțelor pecuniare. În special, instanța poate:

- 1) reglementa drepturile și obligațiile părților sau participanților la procedură pe durata procedurii;
- 2) interzice vânzarea bunurilor sau drepturilor care constituie obiectul procedurii;
- 3) suspenda procedura de executare sau alte proceduri care vizează executarea deciziei;
- 4) reglementa modul de acordare a custodiei și contactul cu copiii minori;
- 5) dispune înscrierea unui avertisment corespunzător în cartea funciară sau în registrul relevant.

§2. În cauzele privind protecția drepturilor personale, garanția constând în interdicția publicării poate fi acordată numai dacă nu se opune unui interes public important. La acordarea garanției, instanța stabilește durata interdicției, care nu poate fi mai mare de un an. În cazul în care procedura în cauză este pendinte, persoana îndreptățită poate solicita o garanție suplimentară înainte de expirarea perioadei pentru care s-a dispus interdicția de publicare; se aplică dispozițiile primei și celei de-a doua teze. În cazul în care persoana îndreptățită a solicitat o garanție suplimentară, interdicția de publicare rămâne în vigoare până la soluționarea definitivă a cererii.

§2(1). Dispozițiile articolului 731 nu se aplică în cazul în care garanția este necesară pentru a evita un prejudiciu iminent sau alte consecințe negative pentru titularul drepturilor.

§3. Instanța comunică persoanei în cauză ordonanța adoptată în ședință închisă prin care dispune ca aceasta să îndeplinească sau să se abțină de la îndeplinirea unui act sau să se abțină de la a interveni în activitățile persoanei îndreptățite. Acest lucru nu se aplică în cazul deciziilor prin care se dispune transferul bunurilor articole aflate în posesia persoanei obligate.

Prezentare succintă a situației de fapt și a procedurii principale

- 1 YQ și RJ au încheiat cu pârâta Getin Noble Bank S.A. în 2008 un contract de credit ipotecar în valoare de 643 395,63 PLN indexat în franci elvețieni (CHF), în temeiul căruia principalul împrumutului a fost convertit în CHF la cursul de cumpărare al băncii, în timp ce ratele - calculate în CHF - au fost plătite la cursul de vânzare al băncii. Solicitanților li s-au furnizat informații privind impactul modificărilor ratelor dobânzii și ale cursului de schimb sub forma unui tabel care

compară valoarea ratelor de împrumut în ipoteza în care valoarea împrumutului ar fi fost cu 20% mai mare și în cazul unei creșteri a cursului de schimb de 15,6% (care corespundea diferenței dintre cea mai mare și cea mai mică rată din ultimul an).

- 2 În cererea de chemare în judecată, reclamantii au solicitat declararea nulității contractului și plata sumei de 375 042,34 PLN, împreună cu dobânda legală de întârziere și cheltuielile de judecată. Reclamantii au înaintat, de asemenea, o cerere alternativă bazată pe ipoteza că clauzele de conversie erau abuzive și pe posibilitatea continuării contractului după eliminarea clauzelor abuzive. Aceștia au depus, de asemenea, o cerere de garantare a cererii de declarare a nulității contractului prin uniformizarea drepturilor și obligațiilor părților la procedură pe durata procedurii, prin suspendarea obligației de a efectua rambursări în temeiul contractului de împrumut până la încheierea legală a procedurii (a), prin interzicerea părâtei de a depune o declarație de reziliere a contractului (b) și prin interzicerea părâtei de a publica la Biroul de Informații Comerciale informații cu privire la neîndeplinirea de către reclamantii a obligațiilor de rambursare a împrumutului până la încheierea procedurii.
- 3 În memoriul său în răspuns, banca pârâtă a solicitat respingerea cererii, a formulat obiecții formale și a negat caracterul ilicit al prevederilor contractuale. Aceasta a prezentat documente pentru a confirma legalitatea dispozițiilor și a pus la îndoială statutul de consumatori al reclamantilor. De asemenea, acesta a susținut că banca avea dreptul la o cerere de restituire a întregului capital vărsat și la o remunerație pentru utilizarea acestui capital. Referindu-se la cererea de constituire a garanției, pârâtul a arătat că cererea reclamantilor nu era întemeiată și era prescrisă.
- 4 Reclamantii au depus o plângere împotriva deciziei Sąd Okręgowy w Warszawie (Tribunalul Regional din Varșovia, Polonia) (instanța de prim grad de jurisdicție) de respingere a cererii de mai sus, solicitând admiterea în întregime a cererii.

Principalele argumente ale părților

- 5 În primă instanță, reclamantii au arătat că acordul de împrumut conținea dispoziții ilicite privind indexarea sumei împrumutului în valută, iar suma solicitată constituie suma plăților efectuate de reclamantii, ceea ce constituie un beneficiu necuvenit primit de pârât. În calea lor de atac împotriva ordonanței instanței de fond, reclamantii au susținut că au un interes juridic în constituirea unei garanții, întrucât fiecare plată mărește suma care urmează să le fie returnată de către banca pârâtă. Referitor la cererea de chemare în garanție, pârâta a arătat că cererea reclamantilor nu a fost întemeiată și s-a prescris. De asemenea, acesta a prezentat documente menite să confirme că are o situație financiară bună.

Prezentarea succintă a motivării trimiterii preliminare

- 6 Pentru a răspunde la întrebarea preliminară, instanța a pornit de la premisa că, în conformitate cu dreptul intern, includerea într-un contract a unor prevederi contractuale licite care impun, printre altele, riscul de schimb valutar în sarcina consumatorului are ca efect imposibilitatea continuării întregului contract, ceea ce echivalează cu nulitatea acestuia (articolul 385¹ din Codul civil), și că fiecare dintre părțile la contractul nul are dreptul la o cerere de restituire a prestației efectuate (articolul 410 din Codul civil).
- 7 Procedura principală se desfășoară în cadrul unei proceduri măsuri privind acordarea de măsuri provizorii în care instanța decide asupra garanției pe baza plauzibilității argumentelor părților. Instanța de trimitere a considerat plauzibil faptul că anumite prevederi ale contractului încheiat de reclamant în calitate de consumatori sunt ilicite, întrucât impun riscul de schimb valutar asupra consumatorilor și permit băncii să modeleze în mod discreționar marja de schimb valutar (acestea sunt similare cu prevederile contractului analizat în cauza C-260/18), că reclamantii, în executarea contractului, au plătit băncii pârâte aproximativ 59% din valoarea împrumutului acordat și că anexele la contract încheiate de părți nu au restabilit eficacitatea prevederilor abuzive.
- 8 Întrucât articolul 385¹ din Codul civil constituie transpunerea Directivei 93/13 în dreptul polonez, acesta ar trebui interpretat într-un mod care să asigure realizarea cât mai eficientă a obiectivelor acestei directive. Astfel cum a statuat deja Curtea, articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că o clauză contractuală considerată abuzivă trebuie, în principiu, să fie considerată ca neexistentă, astfel încât aceasta nu produce niciun efect față de consumator. Prin urmare, o declarație judiciară care constată caracterul abuziv al unei astfel de clauze trebuie să aibă, în principiu, ca efect restabilirea situației de drept și de fapt în care s-ar fi aflat consumatorul în absența clauzei în cauză. Obligația instanței naționale de a anula o clauză contractuală abuzivă care impune plata unor sume care se dovedesc a fi necuvenite este, de regulă, legată de efectul restitutiv corespunzător în legătură cu aceste sume (a se vedea Hotărârea din 21 decembrie 2016, Francisco Gutiérrez Naranjo, C-154/15, C-307/15 și C-308/15, ECLI:EU:C:2016:980, punctele 61, 62). Interpretarea conformă dreptului Uniunii se aplică, de asemenea, normelor procedurale naționale (a se vedea Hotărârea din 14 iunie 2012, Banco Español de Crédito SA, C-618/10, ECLI:EU:C:2012:349, punctele 53- 57).
- 9 Curtea a formulat în repetate rânduri considerații generale cu privire la necesitatea de a se asigura că instanțele naționale pot dispune măsuri provizorii pentru a garanta deplina eficacitate a hotărârilor judecătorești privind protecția drepturilor invocate în temeiul dreptului comunitar (a se vedea Hotărârea din 19 iunie 1990, Factortame, C-213/89, EU:C: 1990:257, punctul 21; Hotărârea din 11 ianuarie 2001, Siples, C-226/99, EU:C:2001:14, punctul 19; Hotărârea din 13 martie 2007, Unibet, C-432/05, punctul 67). În temeiul Directivei 93/13, Curtea s-a pronunțat deja cu privire la necesitatea unei măsuri provizorii, în special în situațiile în care

executarea silită se desfășoară asupra imobilului în care locuiește consumatorul (Hotărârea din 10 septembrie 2014, Kusionova, C-34/13, EU:C:2014:2189, punctul 66; Hotărârea din 14 martie 2013, Aziz, C- 415/11, EU:C:2013:164, punctul 59).

- 10 Cu toate acestea, măsurile provizorii sunt esențiale nu numai pentru suspendarea procedurilor de executare silită împotriva consumatorilor, ci și în cazurile în care consumatorii acționează în justiție pentru a solicita anularea anumitor clauze contractuale (a se vedea Ordonanța din 26 octombrie 2016, Ismael Fernandez Oliva, cauzele conexe C-568/14-C-570/14, EU:C:2016:828). De asemenea, Curtea a arătat că o reglementare națională care împiedică instanța să suspende procedura de executare silită până la examinarea obiecțiilor consumatorului privind caracterul abuziv al contractului (a se vedea Hotărârea din 26 iunie 2019, Kuhar, C-407/18, EU:C:1990:257) este incompatibilă cu dispozițiile directivei menționate anterior.
- 11 Prin urmare, articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13 impune instanței naționale să dispună o măsură provizorie adecvată - inclusiv din oficiu - în cazul în care dispunerea unei astfel de măsuri este necesară pentru a asigura eficacitatea deplină a unei decizii viitoare în privința clauzele contractuale abuzive.
- 12 Cu toate acestea, jurisprudența națională ia rareori în considerare cererile consumatorilor pentru o astfel de măsură asiguratorie. O parte dintre instanțele naționale consideră că o cerere de constatare (articolul 189 din Codul de procedură civilă) nu este executorie prin executare silită, iar scopul acesteia este doar de a confirma în mod oficial caracterul abuziv sau nevaliditatea unei clauze contractuale. Această interpretare pare să ignore problema efectului restitutiv al unei clauze contractuale abuzive. O altă poziție se bazează pe articolul 731 din Codul de procedură civilă, potrivit căruia garanția nu poate avea ca scop satisfacerea creanței. Un al treilea punct de vedere se referă la faptul că consumatorul are un interes juridic în acordarea garanției (articolul 730¹ § 2 din Codul de procedură civilă) și la sarcina excesivă asupra părții obligate (pârâtei) (articolul 730¹ § 3 din Codul de procedură civilă). Deși se recunoaște că ambele părți la un contract de credit nevalabil au dreptul de a solicita rambursarea prestației necorespunzătoare, o parte a jurisprudenței subliniază că și consumatorul, de regulă, este obligat să restituie principalul utilizat.
- 13 În cazul în care s-a constatat nulitatea unui contract de credit încă din faza preliminară a procedurii, sunt necesare măsuri provizorii adecvate (cum ar fi suspendarea obligației de plată a principalului și a dobânzilor care decurg din contractul respectiv pe durata procedurii) pentru a asigura eficacitatea deplină a viitoarei decizii. În caz contrar, s-ar pune în pericol obținerea unui efect de restituire și, în consecință, eficacitatea Directivei 93/13 ar fi pusă în pericol la rândul său. Într-adevăr, în cele mai multe cazuri, consumatorii care se constituie parte civilă împotriva unei bănci pentru a obține declararea nulității unui contract de credit și obligarea la plata sumelor în cauză ca urmare a acestui contract nul continuă să plătească ratele în valoarea solicitată de către bancă. Având în vedere

acest lucru, este necesar să se consolideze (înghețe) situația de fapt și de drept a părților la începutul unei astfel de proceduri judiciare, deoarece plata în continuare a ratelor de către consumatori va face ca decizia care va fi pronunțată la sfârșitul procedurii să fie inefficientă. În caz contrar, reclamanții (consumatorii) ar trebui să prelungească cererea de despăgubire în fiecare lună (după plata fiecărei rate), ceea ce ar fi foarte împovărător și ar favoriza prelungirea procedurii.

- 14 O astfel de situație ar penaliza mai degrabă consumatorul decât profesionistul, ceea ce, în opinia instanței de trimitere, ar submina eficacitatea articolului 6 alineatul (1) și a articolului 7 alineatul (1) din Directiva 93/13. De asemenea, nu ar restabili pe deplin echilibrul real între drepturile și obligațiile părților, întrucât consumatorul (și nu profesionistul) ar fi cel care, pentru a-și valorifica drepturile, ar trebui să investească resurse financiare și de timp suplimentare prin inițierea unei noi proceduri judiciare.
- 15 Potrivit instanței de trimitere, având în vedere principiul efectivității și cerința de a asigura un echilibru echitabil între drepturile și obligațiile părților, articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) din Directiva 93/13 impun ca, în cazul în care un consumator introduce o acțiune împotriva unui comerciant (o bancă) care are ca obiect constatarea caracterului abuziv al unui contract de credit și, în consecință, declararea nulității contractului respectiv și dispunerea recuperării (restituirii) sumelor plătite de consumator în temeiul contractului nevalabil, instanța națională trebuie să ia toate măsurile necesare (inclusiv de natură provizorie) pentru a se asigura că această procedură rezolvă definitiv situația juridică dintre consumator și profesionist. Scopul unei astfel de proceduri trebuie să fie acela de a produce toate efectele juridice pe care Directiva 93/13 le atribuie constatării caracterului abuziv al unei clauze contractuale, inclusiv efectul de restituire deplină și definitivă, fără ca consumatorul să fie nevoit să inițieze proceduri suplimentare.
- 16 În opinia instanței de trimitere, o astfel de măsură provizorie ar trebui să constea în consolidarea situației de fapt și de drept a părților, astfel cum exista la data deschiderii procedurii, în special prin suspendarea - pe durata procedurii - a obligației de plată a principalului și a dobânzilor în temeiul unui contract de credit care conține clauze contractuale abuzive.
- 17 Având în vedere cele de mai sus, Sąd Okręgowy w Warszawie propune ca la întrebarea adresată să se răspundă că interpretarea legislației și a jurisprudenței naționale nu poate, în cazuri precum cel din procedura principală, să permită instanței naționale să nu țină seama de cererea unui consumator de a dispune o măsură provizorie de suspendare a executării contractului.